

27.1.2017

YM210/04/2016

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite STM100:00/2016, STM/4524/2016; 21.11.2016
Hänvisning

Asia Säteilylain kokonaisuudistus
Ärende

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle säteilylaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Lailla on tarkoitus panna täytäntöön osaltaan Euroopan unionin uusi säteilyturvallisuusdirektiivi ja uudistaa säteilylainsäädäntö perustuslain lainsäädännölle asetamien vaatimusten mukaiseksi.

Ympäristöministeriö on lausunnossaan kiinnittänyt erityisesti huomiota ympäristövaikutusten huomioon ottamiseen sekä rakentamiseen liittyen rakennustuotteita ja sisäilman radonia koskeviin säännöksiin ja niiden perusteluihin. Kummankin osalta esitetään yleiset kommentit sekä tarvittavilta osin pykäläkohtaiset kommentit.

Lausunnon toimittamiselle on saatu lisäaikaa 27.1.2017 saakka.

Pyydettyinä lausuntona ympäristöministeriö kunnioittavasti esittää seuraavaa:

Ympäristövaikutukset

Säteilylaki koskee kaikkea säteilyä, ionisoivan säteilyn lisäksi myös ionisoimatonta säteilyä eli ultraviolettisäteilyä, näkyvää valoa, infrapunasäteilyä, radiotajuista säteilyä, pienitaajuisia ja staattisia sähkö- ja magneettikenttä sekä ultraääntä. Ionisoivan säteilyn ohella voi osalla näistä ionisoimattoman säteilyn lajeista olla merkitystä myös ympäristön kannalta.

Tieto eri säteilylajien ympäristövaikutuksista on kuitenkin huomattavasti vähäisempää kuin tieto säteilyn vaikutuksista ihmisen terveyteen. Kun on kuitenkin selvää, että säteilyn eri lajeilla on vaikutuksia myös ympäristöön, on syytä lisätä tätä tietoa ja huolehtia siitä, että myös säteilyn ympäristövaikutukset otetaan lainsäädännössä asianmukaisesti huomioon.

Ionisoiva säteily, on käytännössä harvoin ympäristön kannalta ongelmallista, jos säteilyn käytössä noudatetaan tiukkaa säteilyturvallisuutta, mikä on yksi syy siihen, että säteilyn ympäristövaikutuksiin ei ole kovin paljon kiinnitetty huomiota. Sekä monet menneisyyden tapahtumat että tieto nykyisistä säteilyä tuottavista laitoksista osoittavat, että säteilystä voi aiheutua huomattavia ja laajalle ulottuvia ympäristövaikutuksia.

Säteilyn ympäristövaikutukset eli vaikutukset eläimiin ja kasveihin tunnetaan huomattavasti huonommin kuin säteilyn terveysvaikutukset. Säteilyn viihtyvyyksivaikutukset luettaneen pääosin kuuluviksi säteilyn terveysvaikutuksiin, joskin haitta viihtyvyydelle voi olla myös sellaista, josta ei voida katsoa olevan haittaa terveydelle.

Säteilyn muut kuin terveydelliset vaikutukset ilmenevät huomattavasti harvemmin kuin terveydelliset vaikutukset ja lähinnä ilmeisesti onnettomuuksissa ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa. Myös näitä tilanteita varten on säteilylaissa kuitenkin otettava ympäristövaikutukset ja muut kuin terveydelliset vaikutukset paremmin huomioon.

Ehdotus uudeksi säteilylaiksi ja ympäristö

Säteilylain terminologia on monimutkainen ja termit koostuvat useasta toisiinsa sidoksissa olevasta termistä, mistä johtuen laki on työläästi avautuva. Kansalaisten ja muiden kuin alan asiantuntijoiden tulisi kuitenkin kohtuullisessa määrin ymmärtää lakia ja toivottavaa olisi, että tulevaisuudessa kiinnitetäisiin enemmän huomiota lain terminologiseen selkeyteen, erityisesti ympäristön kannalta.

Voimassaoleva säteilylaki sääntelee keskeisesti säteilyn vaikutuksia ihmisen terveyteen. Säteilyn muita vaikutuksia käsitellään varsin vähän sekä säännöksissä että lakiluonnoksen perusteluissa. Ehdotus uudeksi säteilylaiksi ei tässä suhteessa tuo suuria muutoksia. Ehdotus uudeksi säteilylaiksi sisältää, voimassaolevan säteilylain tavoin, kuitenkin säännöksiä, joissa viitataan myös ympäristöhaittoihin ja muihin haittoihin. Terveyshaittojen ehkäisy mainitaan lain tarkoitusta koskevassa 1 §:ssä nimenomaisesti, mutta muihin haittoihin viitataan vain yleisesti.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi uudeksi säteilylaiksi todetaan, että ”ympäristön haittavaikutukset huomioidaan sitä kautta, että ympäristöstä aiheutuvia riskejä ehkäisemällä ja vähentämällä ehkäistään ja vähennetään myös terveydelle aiheutuvia haittoja.” Lisäksi luonnoksessa todetaan, että ”Säteilyturvallisuusdirektiivin mukaan ympäristöä suojellaan lähinnä, jotta ihmisen terveyden suoje- lun olisi taattu myös pitkällä aikavälillä. Tällä hetkellä ympäristönsuojelun sääntelyn kannalta keskeinen kriteeristö vielä puuttuu, koska riittävää tutkimustietoa ei ole asiasta.” Kuitenkin luonnoksessa todetaan, että ”Ehdotetun lain tarkoituksessa muiden haittavaikutusten ehkäiseminen ja vähentäminen tarkoittaisi esimerkiksi omaisuuden, yhteiskuntarakenteen ja myös ympäristön suojelua.”

Säteilyn ympäristöhaittojen ja muiden haittojen ehkäiseminen ja muu sääntely on lakiehdotuksessa epäjohdonmukaisesti järjestetty. Yhtäältä lain tarkoitus on ehkäistä paitsi terveyshaittoja myös muita haittoja, kuten 1 §:ssä ja eräissä muissa pykälissä todetaan, mutta lain yksityiskohtaiset säännökset koskevat yleensä vain säteilyn terveyshaittojen ehkäisemistä. Lisäksi on epäselvää, miten ympäristönäkökohdat otetaan huomioon niissä säteilylakiluonnoksen säännöksissä, joissa se säännöksen mukaan tulisi ottaa huomioon. Säteilylakiluonnoksen oikeutusperiaatetta käsittelevässä 6 §:ssä todetaan, että säteilytoiminnalla ja suojelutoimilla saavutettavan kokonaishyödyn tulee olla suurempi kuin niistä aiheutuvat haitat, joita ovat lakiluonnoksen 1 §:ssä mainitut muut haitat, muun muassa ympäristöhaitat. Se, miten nämä haitat arvioidaan, on lakiluonnoksen perusteella epäselvää.

Sama epäselvyys koskee myös säteilylain rangaistuksia koskevaa sääntelyä ja rikoslain vastaavia säännöksiä, sillä kysymys on myös siitä onko ympäristölle aiheutunut haittaa. Oikeudellisesti tilannetta on pidettävä epätyytyttävänä.

Monet säteilylain mukaiset toimet ovat suotuisia myös ympäristön kannalta. Esimerkiksi säteilyn minimointi ehkäisee paitsi terveydelle aiheutuvia haittoja, myös muita haittoja, kuten haittaa ympäristölle ja omaisuudelle. Tämä ei liene kuitenkaan riittävää, sillä myös säteilyn ympäristövaikutukset olisi syytä tuntea tilanteen edellyttämällä tarkkuudella. Ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi toteutettavat toimet voivat myös poiketa niistä toimista, joita tarvitaan terveyshaittojen kannalta.

Säteilyasioista vastaavat omat viranomaiset ja ympäristöasioista omat viranomaiset. Säteilylain valvonta kuuluu 3 luvun mukaan seuraaville viranomaisille; sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Säteilyturvallisuuskeskus, kunnan terveydensuojeluviranomainen, Tulli, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Lisäksi myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla on 113 §:n mukaan valvontatehtäviä. Näiden viranomaisten tulisi tarpeen mukaan kyetä ottamaan huomioon säteilylaissa mainitut muut haittavaikutukset, ympäristövaikutukset mukaan lukien.

Suhde ympäristölainsäädäntöön

Säteilyä käsitellään omassa lainsäädännössään, erityisesti säteilylaissa (592/1991) ja ydinenergialaissa (990/1987), erillään muista ympäristön laatuun vaikuttavista tekijöistä. Ympäristönsuojelulaki (527/2014) tosin koskee myös säteilyä, mutta ei siltä osin kuin siitä säädetään ydinenergialaissa tai säteilylaissa. Jätelaissa (646/2011) säädetään nimenomaan, ettei lakia sovelleta ydinenergialaissa tarkoitettuun ydinjätteeseen eikä säteilylaissa tarkoitettuun radioaktiiviseen jätteeseen. Näistä rajauksista johtuu, että säteilylain ja ydinenergialain mukaisella sääntelyllä on myös ympäristön kannalta suuri merkitys.

Säteilylainsäädäntö ja ympäristölainsäädäntö ja niiden toimintatavat poikkeavat toisistaan ja useissa tapauksissa nämä erot ovat tarkoituksenmukaisia. Joissakin tapauksissa, kuten ympäristön pilaantumisen tai sen vaaran yhteydessä taikka jätehuollossa saattaisi olla hyödyllistä yhdentää säteilylain ja ympäristölainsäädännön menettelyt nykyistä tiiviimmin toisiinsa.

Olisi sen vuoksi tarpeen selvittää, miten säteilyn ympäristövaikutusten sääntely olisi tarkoituksenmukaisimmin järjestettävissä. Keskeinen kysymys on tarvittavan asiantuntemuksen turvaaminen hallinnollisissa menettelyissä riippumatta omaksuttavasta lainsäädännöllisestä ja hallinnollisesta ratkaisusta.

Informatiivista viittausta ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin (468/1994) ympäristönsuojelulakiin ja jätelakiin tulisi selvitystyön yhteydessä harkita.

Lain tarkoituspykälä

Lakiluonnoksen 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on terveyden suojeleminen säteilyn aiheuttamilta haitoilta sekä säteilystä aiheutuvien muiden haittavaikutusten ehkäiseminen ja vähentäminen. Ympäristöministeriö ehdottaa, että pykälässä mainittaisiin nimenomaisesti ympäristöhaittojen ehkäisy seuraavasti: ”Tämän lain tarkoituksena on terveyden suojeleminen säteilyn aiheuttamilta haitoilta sekä säteilystä aiheutuvien ympäristöhaittojen ja muiden haittojen ehkäiseminen ja vähentäminen.”

Tämä olisi tarpeellista sen vuoksi, että ympäristöhaitat ovat terveyshaittojen ohella toinen mahdollinen keskeinen säteilystä aiheutuva haitta, joka olisi syytä tuoda jo lain tarkoituspykälässä nimenomaisesti esiin. Samalla se toimisi kannusteena kehitettäessä säteilylainsäädäntöä ottamaan nykyistä paremmin ympäristönäkökohdat huomioon säteilyturvallisuustyössä. Edellä olevan mukaisesti ympäristö tulee jo muutoinkin ottaa huomioon useassa kohdin säteilylakia. Vertailukohtaa ympäristölle aiheutuvista haitoista voidaan hakea ympäristönsuojelulaista. Ympäristön pilaantumisenä pidetään YSL 5 §:n mukaan sellaista ihmisen toiminnasta johtuvaa aineen, energian, melun, värinän, säteilyn, valon, lämmön tai hajun päästämistä, johtamista tai jättämistä yhdestä tai useammasta kohdasta ympäristöön, jonka seurauksena aiheutuu joko yksin tai yhdessä muiden päästöjen kanssa laissa yksilöity haitallinen seuraus. Haitallinen seuraus voi ympäristönsuojelulain mukaan olla 1) terveyshaitta, 2) haitta luonnolle tai sen toiminnalle, 3) luonnonvarojen käytön estyminen tai melkoinen vaikeutuminen, 4) ympäristön yleisen viihtyisyyden tai erityisten kulttuuriarvojen vähentyminen, 5) ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentyminen ja 6) vahinko tai haitta omaisuudelle tai sen käytölle.

Rakennustuotteet ja sisäilman radon

Luonnos hallituksen esitykseksi linkittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 305/2011 rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien ehtojen yhdenmukaistamisesta ja neuvoston direktiivin 89/106/ETY kumoamisesta (*rakennustuoteasetus*). Lakiluonnoksen perusteluissa rakennustuoteasetus on mainittu muutaman kerran, mutta säteilylain ja rakennustuoteasetuksen välistä problematiikkaa ei ole käsitelty lainkaan.

Rakennustuoteasetus koskee rakennustuotteiden CE-merkintää. Käytännössä kysymys on siitä, kuinka rakennustuotteiden suoritustasot ilmoitetaan suoritustasoilmoituksella ja kuinka markkinavalvonta on järjestetty. Suoritustasojen ilmoittaminen perustuu harmonisoiuihin tuotestandardeihin. Lisäksi rakennustuoteasetus sisältää vaatimuksen ilmoittaa vaarallisista aineista ja antaa kuluttajille tiedot rakennustuotteen käytöstä. Rakennustuoteasetus on sellaisenaan voimassa kaikissa jäsenmaissa eikä sen kanssa voi olla päällekkäistä lainsäädäntöä.

Lakiluonnoksen perusteluissa tulisi ottaa huomioon rakennustuotteita koskeva keskeinen sääntelykehys, erityisesti rakennustuoteasetus ja maankäyttö- ja rakennuslaki. Rakennustuoteasetuksen osalta ehdotusta tulee eritoten peilata sääntelyyn, joka muodostaa rakennustuotteiden ilmoittamiseen liittyvät velvollisuudet ja rajat sekä markkinavalvonnan määräytymisen perusteet. Samoin maankäyttö- ja rakennuslain rakennustuotteiden markkinavalvontaa koskevat säädökset toimivallan ja toimienpiteiden osalta on huomioitava esityksessä. Lisäksi keskeinen fokus rakennustuotteiden sääntelyssä on pidettävä rakennustuotteiden sisämarkkinoissa. Ehdotuksessa tulisi varmistaa, ettei ehdotetulla sääntelyllä luoda rakennustuotteiden kiellettyjä sisämarkkinaesteitä. Erityisesti ylimääräiset ilmoittamisvelvollisuudet voidaan helposti tulkita sellaisiksi.

Pykäläkohtaiset huomiot

42 § Tuotteen säteilyturvallisuuden osoittaminen

Pykälän mukaan: ”Sen, joka valmistaa, tuo maahan, saattaa markkinoille, tarjoaa, pitää kaupan, myy tai muuten luovuttaa säteilylaitteita, radioaktiivisia aineita tai näitä sisältäviä materiaaleja tai säteilytoiminnan turvallisuuteen liittyviä varusteita ja muita tuotteita (tuote), on voitava osoittaa, että tuote on turvallinen.”

Pykälä on kokonaisuudessaan haastava, sillä se jättää auki, miltä osin kukin toimija on vastuussa tuotteen turvallisuuden osoittamisesta. Onko tarkoitus säätää nimenomaisesti siitä, että tuotteen on oltava turvallinen vai siitä, että turvallisuutta koskevat tiedot on annettava viranomaiselle pyydettyä? Rakennustuotteiden osalta valmistaja on vastuussa tuotteen turvalliseksi osoittamisesta asianomaisen harmonisoidun tuotestandardin mukaisesti. Rakennustuoteasetuksen 11 artiklan 6 kohdan mukaan: ”Asettaessaan rakennustuotteen saataville markkinoilla valmistajien on varmistettava, että tuotteeseen liitetään ohjeet ja turvallisuustiedot kyseisen jäsenvaltion määräämällä käyttäjien helposti ymmärtämällä kielellä”.

Rakennustuotteiden turvallisuuden osoittamisesta on jo säädetty, eikä asiasta tulisi säätää uudelleen. Säteilyturvallisuudesta tulisi kertoa rakennustuotteisiin liitettävässä ohjeessa. Rakennustuotteiden osalta voisi olla mahdollista viitata rakennustuoteasetuksen 11 artiklaan.

45 § Säteilymittausten luotettavuus

Pykälän mukaan: ”Tässä laissa tarkoitettun säteilyaltistuksen arvioimiseksi ja turvallisuuden varmistamiseksi tehtävät mittaukset on tehtävä **tarkoitukseen sopivalla** ja **luotettavaksi todetulla** menetelmällä. Mittaukseen käytettävän säteilymittarin tai mittauslaitteiston on oltava asianmukaisesti ka-

libroitu. Säteilyturvakeskus ylläpitää säteilymittausten luotettavuuden varmistamiseksi **tarpeellisia** kansallisia mittanormaaleja”.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia määräyksiä säteilyaltistuksen arvioimiseksi ja turvallisuuden varmistamiseksi tarpeellisten mittausten luotettavuuden toteamisesta sekä säteilymittareiden ja mitauslaitteistojen kalibroinnista, mittaustarkkuudesta, käytöstä ja sopivuudesta tiettyyn käyttötarkoitukseen”.

Pykälä ei ole täsmällinen eikä tarkkarajainen ja jättää runsaasti tulkinnan varaa. Mitä tarkoitetaan esimerkiksi sillä, että ”ylläpidetään tarpeellisia kansallisia mittanormaaleja”? Miten ”tarpeelliset” on määritelty? Pykälän muotoilua voisi kehittää seuraavasti:

Tässä laissa tarkoitetun säteilyaltistuksen arvioimiseksi ja turvallisuuden varmistamiseksi tehtävät mittaukset on tehtävä yleisesti hyväksyttävällä ja **luotettavaksi todetulla** menetelmällä. Mittaukseen käytettävän säteilymittarin tai mitauslaitteiston on oltava asianmukaisesti kalibroitu. Säteilyturvakeskus ylläpitää säteilymittausten luotettavuuden varmistamiseksi **tarpeellisia** kansallisia mittanormaaleja.

Yleisesti hyväksyttävällä ja luotettavaksi todetulla tarkoitetaan EU:ssa yleisesti hyväksyttyä menetelmää. Perusteluihin olisi lisättävä, mitä tarkoitetaan luotettavaksi todetulla menetelmällä ja mitä ovat tarpeelliset mittanormaalit?

63 § Tuonti, vienti, siirto ja kauttakulku

Pykälän mukaan: ”Radioaktiivisen jätteen tai materiaalin, joka sisältää radioaktiivista jätettä, tuontiin, vientiin, siirtoon ja kulkuun Suomen alueen kautta on oltava jäte-eräkohtainen Säteilyturvakeskuksen hyväksyntä.”

Perustelujen mukaan termeillä rakennustuote ja rakennusmateriaali ei ole sisällöllistä eroa. Perusteluista ei käy ilmi, koskeeko pykälä myös rakennustuotteita eli materiaalia, joka sisältää radioaktiivista jätettä. Jos näin on tarkoitus, joudutaan haastavaan tilanteeseen sisämarkkinoita ajatellen. Jos esimerkiksi ruotsalainen toimija haluaisi toimittaa Suomeen CE-merkittyä kiviaineista, joka saattaa sisältää radioaktiivista jätettä, edellytettäisiin sille Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää, mikä voitaisiin katsoa sisämarkkinoiden toimintaa vaikeuttavaksi. Kysymys on toisin sanoen siitä, onko kiviaines, joka on matkalla Suomen halki, radioaktiivista jätettä vai katsotaanko se rakennustuotteeksi? Säteilyturvakeskuksen eräkohtaista hyväksyntää rakennustuotteille ei voida pitää kannatettavana ratkaisuna. Jos on tarkoitus, että pykälä ei koske rakennustuotteita, tulisi siitä mainita perusteluissa.

116 § Säteilyaltistuksen selvittäminen

Pykälän mukaan: ”Työnantaja, jonka työtiloissa tai muussa työskentelypaikassa luonnonsäteilystä aiheutuu ihmiselle säteilyaltistusta, tai se, joka käyttää luonnossa olevia maa- tai kiviaineita tai muita aineita taikka näiden aineiden käytön tuloksena syntyneitä materiaaleja elinkeinotoiminnassa tai siihen rinnastettavassa toiminnassa, on velvollinen selvittämään toiminnasta aiheutuvan säteilyaltistuksen, jos ilmenee tai on perusteltu syy epäillä, että työntekijöiden tai väestön altistusta koskeva viitearvo voi ylittyä.

Selvityksen tulokset on ilmoitettava viipymättä Säteilyturvakeskukselle.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään 1 momentissa tarkoitettua toimintoista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä selvityksen tekemisestä ja sen tulosten ilmoittamisesta”.

Perustelujen mukaan selvitysvelvollisia olisivat:

- ”- työnantaja, jonka työtiloissa tai muussa työskentelypaikassa luonnonsäteilystä aiheutuu ihmiselle säteilyaltistusta; sekä
- se, joka käyttää luonnossa olevia maa- tai kiviaineksia tai muita aineksia taikka näiden aineiden käytön tuloksena syntyneitä materiaaleja elinkeinotoiminnassa”.

Pykäläluonnos 116 § ei ole tarpeeksi täsmällinen ja tarkkarajainen, mikä on ensisijaisen tärkeää silloin, kun kyseessä on suoran velvoitteen luominen toimijalle. Eritoten viittaaminen ”viitearvo voi ylittyä” aiheuttaa epäselvyyttä. Tässä kohtaa on myös välttämätöntä tehdä täysin selväksi se, onko rakennustuotteiden valmistajaa (työnantajan ominaisuudessa) pidettävä valmistajalla olevan säteilylain mukaisena toiminnanharjoittajana. Saattaa olla perusteltua katsoa, että mikäli työnantajan (esimerkiksi kiviainesvalmistaja) toimintaan ulottuu 116 §:n mukainen selvitysvelvollisuus, on häntä pidettävä myös säteilytoimintaa harjoittavana toiminnanharjoittajana?

Perustelutekstin viimeisen lauseen mukaan: ”Pykälän 4 momentissa esitetään säädettäväksi, että Säteilyturvakeskus voisi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetun selvityksen tekemisestä ja sen tulosten ilmoittamisesta. Säteilyturvakeskus antaisi määräyksiä esimerkiksi siitä, minkälaisia mittauksia on tehtävä, jotta säteilyaltistus voidaan luotettavasti määrittää ja asianmukaisesti huomioida. Lisäksi annettaisiin määräykset esimerkiksi säteilyturvallisuusdirektiivin liitteessä VIII esitetyn rakennusmateriaalien radioaktiivisuutta koskevan aktiivisuusindeksin käytöstä viitearvon alittumisen osoittamisessa. **Tulosten tiedottamisesta työntekijöille säädetään erikseen luvussa ‘Toiminnanharjoittajan velvollisuudet’**”.

Perustelu on tulkittavissa siten, että toiminnanharjoittaja rinnastetaan rakennustuotteiden valmistajaan. Jos tästä on kysymys, ulottuvat häneen myös lakiehdotuksen mukaiset toiminnanharjoittajia koskevat laajat velvollisuudet. Korostamme, että tällaisella ehdotuksen tulkinnalla saattaisi olla erittäin negatiivinen vaikutus pienille ja keskisuurille rakennusalan yrityksille. Tätä ei voida pitää toivottavana tulkintana ja asia pitäisi selventää perusteluissa.

Sääntelyssä on mainittu nimenomaisesti elinkeinotoiminnassaan maa- tai kiviaineksia tai muita aineksia käyttävät työnantajat, kuten esimerkissämme kiviainesvalmistajat. On huomioitava, että täsmällisyys ja tarkkarajaisuus on ehdotuksessa korostuneessa asemassa, koska kiviaineksien valmistajien elinkeinotoiminta asetetaan pykäläehdotuksessa poikkeavaan asemaan muista toimijoista. Täten on myös erityisen tärkeää esittää ne perusteet, joiden vuoksi pykälässä on tietyt toimijat asetettu erilliseen asemaan.

Lisäksi edellä 116 §:ssä tarkoitetun selvityksen tekemiseen velvollisen on toteutettava toimenpiteet, jotka tehtyyn selvitykseen ja muihin olosuhteisiin katsoen ovat perusteltuja luonnonsäteilyaltistuksen rajoittamiseksi, jos toiminnasta aiheutuva työperäinen tai väestön altistus voi ylittää sitä koskevan viitearvon. Tämän osalta on myös tarkemmin esitettävä tarvittavat toimenpiteet ja myös kattavasti arvioita toimenpiteiden kustannusvaikutus rakennustuotealan yrityksille.

Jos sosiaali- ja terveysministeriö säätää viitearvosta, voidaan se ottaa huomioon maankäyttö- ja rakennuslain mukaisilla asetuksenantovaltuuksilla annettavilla ympäristöministeriön asetuksilla tuotekohtaisina vaatimuksina.

122 § Rakennuksen radonpitoisuuden rajoittaminen rakennushankkeessa

Pykälän mukaan: ”Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava siitä, että rakennuksen sisäilman radonpitoisuus ei ylitä sitä koskevaa viitearvoa.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä radonin huomioonottamisesta rakennusten suunnittelussa, rakentamisessa ja korjaamisessa”.

Asetuksenantovaltuus ympäristöministeriölle radonin huomioon ottamisesta rakennuksen suunnittelussa, rakentamisessa ja korjaamisessa on tarpeeton, sillä kyseisestä asiasta voidaan jo antaa asetus maankäyttö- ja rakennuslain 117 c §:n nojalla. Samasta asiasta ei voida säätää enää uudelleen. Kyseisestä pykälästä olisi hyvä mainita hallituksen esityksen perusteluissa.

”117 c § (21.12.2012/958)

Terveellisyys

Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus käyttötarkoituksensa ja ympäristöstä aiheutuvien olosuhteittensa edellyttämällä tavalla suunnitellaan ja rakennetaan siten, että se on terveellinen ja turvallinen rakennuksen sisäilma, kosteus-, lämpö- ja valaistusolosuhteet sekä vesihuolto huomioon ottaen. Rakennuksesta ei saa aiheutua terveyden vaarantumista sisäilman epäpuhtauksien, säteilyn, veden tai maapohjan pilaantumisen, savun, jäteveden tai jätteen puutteellisen käsittelyn taikka rakennuksen osien ja rakenteiden kosteuden vuoksi.

Rakentamisessa on käytettävä tuotteita, joista ei niiden suunnitellun käyttöiän aikana aiheudu sisäilmaan, talousveteen eikä ympäristöön sellaisia päästöjä, joita ei voida pitää hyväksyttävänä. Rakennuksen järjestelmien ja laitteistojen on sovelluttava tarkoitukseensa ja ylläpidettävä terveellisiä olosuhteita.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa uuden rakennuksen rakentamista, rakennuksen korjaus- ja muutostyötä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta varten tarvittavia tarkempia säännöksiä rakennukselta edellytettävistä terveellisyyteen liittyvistä fysikaalisista, kemiallisista ja mikrobiologisista olosuhteista, taloteknisistä järjestelmistä ja laitteistoista sekä rakennustuotteista.”

123 § Asunnon tai muun oleskelutilan sisäilman radon

Pykälän mukaan: ”Asunnon tai muun oleskelutilan omistajan on huolehdittava **mahdollisuuksien mukaan** siitä, jollei muualla laissa toisin säädetä, että asunnon tai muun oleskelutilan sisäilman radonpitoisuus on **niin pieni kuin mahdollista** eikä ylitä sitä koskevaa viitearvoa.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetuksella annetaan tarkemmat säännökset asunnon tai muun oleskelutilan sisäilman radonpitoisuuden mittauksen toteuttamisesta sekä radonpitoisuutta koskevista viitearvoista ja niiden käytöstä”.

Pykälä ei ole täsmällinen ja tarkkarajainen. Ilmaukset ”mahdollisuuksien mukaan” ja ”niin pieni kuin mahdollista” jättävät tulkinnan varaa ja omistajalle epävarmuuden siitä, mitä ja kuinka paljon häneltä odotetaan. Oikea tapa ratkaista asia lainsäädännöllisesti, on antaa asetuksella viitearvo, jota ei saa ylittää.

Pykälän perusteluissa todetaan: ”Rakennuksen omistaja ei kaikissa tilanteissa kuitenkaan vastaa rakennuksen osien tai mainittujen perusjärjestelmien kunnossapidosta. Tilanteessa, jossa toimenpiteiden tarve johtuu asunnon tavanomaisesta poikkeavasta käytöstä, on vastuu tästä asunnon käyttäjällä, esimerkiksi asukas on kytkenyt ilmanvaihdon pois päältä. Omistajan vastuu on voitu siirtää yhtiöjärjestyksellä tai vuokrasopimuksella pois omistajalta. Korkea radonpitoisuus on myös saattanut aiheutua vuokralaisen tai osakkaan tekemistä jälkikäteisistä muutoksista huoneistoon. Sisäilman radonin viitearvon velvoittavuus rakennuksen omistajalle on sitovampi niissä oleskelutiloissa, joissa työs-

kennellä. Tämän lain 117 ja 122 §:ssä ja 12 luvussa säädetään työntekijöiden osalta radonaltistuksen rajoittamisesta”.

Perustelujen tulkintaohje herättää runsaasti kysymyksiä vastuun jaosta ja vaaran haastaviin oikeudenkäynteihin vuokranantajan ja vuokralaisen välillä. Näyttää siltä, onko ilmanvaihto ollut kytkettynä vai ei, on vaikea osoittaa.

Pykälä perusteluineen on kirjoitettava uudelleen täsmällisesti ja tarkkarajaisesti ja siitä on käytävä ilmi, ketä velvoitetaan missäkin tilanteessa ja että velvoittavuus koskee raja-arvovaatimusta. Jos asetuksenantovaltuudessa todetaan, että asetuksella annetaan, on asetus pakko antaa. Olisiko parempi kirjoittaa asetuksenantovaltuus muotoon: sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella **voidaan antaa tarkempia säännöksiä...**”.

124 § Rakennustuotteiden radioaktiivisuus

Pykälän mukaan: ”Jos rakennustuotteen radioaktiivisuuden aiheuttamaa säteilyaltistusta koskeva viitearvo voi ylittyä käytettäessä rakennustuotetta rakennuskohteessa, on sen, joka asettaa rakennustuotteen saataville markkinoille:

- 1) ilmoitettava tuotetta koskevissa tiedoissa rakennustuotteen sisältämistä radioaktiivisista aineista ja niiden aiheuttamasta säteilyaltistuksesta rakennustuotteen suunnitellussa käyttötarkoituksessa;
- 2) annettava tuotetta koskevissa tiedoissa ohjeet rakennustuotteen käytöstä aiheutuvan säteilyaltistuksen rajoittamiseksi”.

Perustelujen kohdassa 2.2.2 on esitetty: ”Rakennustuoteasetuksessa säädetään tietojen asettamisesta saataville, kun rakennustuotteita saatetaan markkinoille, ja CE-merkinnän perusteena olevien yhdenmukaistettujen standardien asettamisesta. CE-merkinnällä tarkoitetaan valmistajan ilmoitusta siitä, että tuote täyttää sitä koskevat Euroopan unionin vaatimukset. Asetus koskee myös rakennuskohteita, joista pääsee ympäristöön vaarallisia aineita tai vaarallista säteilyä. Ehdotettavassa laissa tarkoitettut rakennusmateriaalit ovat niiden säteilyominaisuuksiensa johdosta nimenomaisesti rakennustuoteasetuksessa määritellyjä tuotteita. Rakennustuoteasetus koskee tietojen antamista ja CE-merkintää eikä ole siten ehdotetun lain säteilysuojelullisten vaatimusten kanssa päällekkäistä sääntelyä”.

Toisin kuin hallituksen esitykseen on kirjoitettu, säteilysuojelullinen vaatimus on rakennustuoteasetuksen ilmoittamisesta koskevien vaatimusten kanssa päällekkäinen. Kansallisesti ei voida säätää rakennustuotteiden ilmoittamisvelvoitteisiin lisävaatimuksia sen lisäksi, mitä rakennustuoteasetuksen säädöksissä, liittyen muun muassa suoritusasoilmoitukseen, on säädetty tai harmonisoiduissa tuotestandardissa on määritellyt. Tämä johtaisi siihen, että rakennustuotteiden valmistajilta (esimerkiksi kiviaineksien valmistajalta) tulisi edellyttämään CE-merkinnän ja suoritusasoilmoituksen lisäksi erillistä kansallista selvitystä heidän tuodessaan Suomen markkinoille rakennustuotteita. Lisäksi ehdotetun pykälän on syytä olla täsmällisempi. Pykälä ei täyty tällaisenaan täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta, jonka merkitys on luodessa velvoitetta toimijoille erityisen korostunut. Ilmaisuihin ”voi ylittyä” on epämääräinen. Täsmällisyyden lisääminen on tärkeää myös siksi, että esitetyn perusteella ei voi olettaa rakennustuotteiden valmistajien osaavan toimia pykälässä toivotulla, oikealla tavalla – liian moni kysymys jää epäselväksi, kuten peruskysymys siitä, miten ilmoittaminen tehdään.

Rakennustuoteasetuksen 11 artiklan 6 kohdan mukaisesti valmistajan on jo liitettävä tuotteeseen ohjeet ja turvallisuustiedot, eikä asiasta voida säätää kansallisesti uudelleen. Tähän olisi syytä viitata pykälässä seuraavasti:

Jos rakennustuotteen radioaktiivisuuden aiheuttamaa säteilyaltistusta koskeva viitearvo voi ylittyä käytettäessä rakennustuotetta rakennuskohteessa, on sen, joka asettaa rakennustuotteen saataville markkinoille:

- 1) ilmoitettava tuotetta koskevissa tiedoissa rakennustuotteen sisältämistä radioaktiivisista aineista ja niiden aiheuttamasta säteilyaltistuksesta rakennustuotteen suunnitellussa käyttötarkoituksessa;
- 2) annettava tuotetta koskevissa tiedoissa ohjeet rakennustuotteen käytöstä aiheutuvan säteilyaltistuksen rajoittamiseksi.

Ilmoitukseen ja ohjeisiin sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 305/2011 rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien ehtojen yhdenmukaistamisesta ja neuvoston direktiivin 89/106/ETY kumoamisesta 11 artiklan 6 kohtaa.

Perusteluissa voisi olla hyvä mainita toisen momentin soveltamisohjeen informatiivisuudesta.

Perustelujen kohdan 2.2.2 ilmeinen virheellisyys voitaisiin korjata seuraavalla tavalla: "Rakennustuoteasetuksessa säädetään rakennustuotteiden markkinoille saattamisen tai saataville asettamisen ehdoista vahvistamalla yhdenmukaiset säännöt rakennustuotteiden suoritusasteojen ilmoittamisesta ja CE-merkinnän käyttämisestä näissä tuotteissa. CE-merkinnällä tarkoitetaan valmistajan ilmoitusta siitä, että tuote täyttää sitä koskevat harmonisoidun tuotestandardin vaatimukset. Asetus koskee myös rakennuskohteita, joista pääsee ympäristöön vaarallisia aineita tai vaarallista säteilyä. Ehdotettavassa laissa tarkoitetut rakennusmateriaalit ovat niiden säteilyominaisuuksiensa johdosta nimenomaisesti rakennustuoteasetuksessa määritellyjä tuotteita."

Yhteenveto

Ympäristöministeriö esittää, että

sosiaali- ja terveysministeriö selvittäisi säteilyn ympäristönäkökohtien huomioon ottamista säteilyä ja ympäristöä koskevissa laeissa, ja lakiluonnoksen tarkoituksena muokattaisiin siten, että ympäristöhaittojen ehkäiseminen ja vähentäminen mainittaisiin säännöksessä nimenomaisesti

sosiaali- ja terveysministeriö huolehtisi, että luonnoksessa hallituksen esitykseksi varmistetaan säästöjen yhteensopivuus yhteisölaainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön kanssa ja että lakiluonnosta muutetaan rakennustuotteita ja sisämarkkinoiden toimivuutta koskevan säätelyn mukaiseksi.

Kansliapäällikkö

Hannele Pokka

Lainsäädäntöneuvos

Tuomas Aarnio

